

Raymond R.
Hausoul

Bemoediging voor de Filippienzen

De christenen in Filippi ontvangen een warme hartelijke vriendschapsbrief van Paulus. Wie op de blijdschap in deze brief let, krijgt de indruk dat de apostel net is gearriveerd in een vakantieresidentie van de Romeinse keizer in Tivoli. We horen over de blijdschap in het gebed (1:4), over de verkondiging (1:18), blijdschap van het geloof (1:25), voor de eenheid (2:2), blijdschap ondanks lijden (2:17), blijdschap over de komst van Epafroditus (2:28), blijdschap in de Heer (3:1; 4:4) en over ruimhartig geven (4:10). Deze brief is echter niet geschreven vanuit een vakantiebestemming, maar vanuit de gevangenis.

In deze brief zet Paulus het voorbeeld van Jezus Christus' vernedering en verhoging centraal. Daarmee reageert hij op hen die het evangelie gebruiken voor hun eigen voordeel. Onze materiële welvaart van eigen vliegtuigen, luxe auto's of dure wooncomplexen staat haaks op het voorbeeld van Christus, die zichzelf vrijwillig vernederde om anderen te verlossen (2:7). Ook de christenen in Filippi dienen dat voorbeeld voor ogen te houden en hun solidariteit met wie voor het evangelie lijdt, niet los te laten. Dat was belangrijk. Het zich vernederen van een hoog persoon gold immers niet als een deugd in de Grieks-Romeinse tijd. Net als in onze tijd stonden zelfverwerkelijking en het uitbreiden van de eigen welvaart voorop.

De Romeinse stijl in de brief herinnert er aan dat de christenen in Filippi voornamelijk Romeinse burgers waren. Een voorbeeld is de term

Filippēsios die de apostel in de Griekse tekst van Fil.4:15 gebruikt. In de hedendaagse vertalingen is dat niet altijd zichtbaar: 'U weet zelf, *Filippēsioi*'. De term *Filippēsios* was kenmerkend voor de Romeinse burgers in de kolonie *Augusta Julia Victrix Philippensium*.

De plaats Filippi lag in het oosten van Macedonië, nabij de Romeinse hoofdweg *Via Egnatia*. De naam Filippi verwees naar Filippus II, de vroegere heerser van Macedonië en vader van Alexander de Grote. Filippi was rijk aan goudmijnen en herdacht in haar omgeving de *Slag bij Filippi* van Octavianus en Marcus Antonius die tegen de moordenaars van Julius Caesar strenden, namelijk de legers van Cassius en Brutus. Na deze veldslag in 42 v.Chr. schonk keizer Augustus (Octavianus) aan Filippi de status van Romeinse kolonie.

Het was door een visioen dat Paulus samen met zijn team rond 50 n. Chr. in Filippi terechtkwam (Hand.16:9). Later, tijdens zijn derde zendingsreis bezocht hij de plaats opnieuw (Hand.20:6). Samen met zijn vriend Timoteüs schrijft hij nu deze brief, die Epafroditus in Filippi zal afgeven (Fil.2:25).

Lofprijzing en gebed (1:1-11)

In zijn groet aan Filippi roemt Paulus de houding van de christenen waaraan hij schrijft. In zijn gebeden kijkt hij met blijdschap op zijn eerste ontmoetingen terug. Uit de financiële ondersteuning, die Filippi Paulus aanbood, laat zich afleiden dat er vanaf het begin een nauwe verbondenheid tussen hem en de gemeente bestond in de inzet voor het Koninkrijk van God.

We herinneren hierbij aan het getuigenis over Lydia en de gevangenisbewaker in deze plaats (Hand.16). God is een prachtig werk in deze mensen begonnen. Zonder schroom noemt de apostel ook zijn gevangenschap (Fil.1:7). Het leven met Christus gaat niet altijd van een leien dakje. Paulus kiest er voor om als 'slaaf' voor Christus te lijden, om anderen tot steun te zijn. Zijn eigen succes zet hij voor zijn medegelovigen aan de kant, zoals ook Christus dat deed en 'de gestalte van een slaaf aannam' (2:7).

Dat lijden van de apostel was geen onbekend fenomeen voor de christenen in Filippi. Ook in hun stad was het tegenstanders van het evangelie gelukt om Paulus op te sluiten. Het verschil met toen was wel dat God de apostel deze keer niet op een krachtige manier uit de gevangenis bevrijdde (Hand.16:25-34). Daarvoor vraagt Paulus ook geen gebed. Alle aandacht richt hij in het gebed op een toename aan liefde onder de

christenen en een groei in de kennis en inzicht van God.

Gevangenschap en vooruitzicht (1:12-30)

De apostel vertelt de gelovigen dat zijn gevangenschap de verkondiging van het evangelie bevordert. Het hele *pretorium*, de residentie waar de Romeinse gouverneur of keizer verblijft, erkent dat de apostel voor zijn geloof vastzit. Anderen zijn door Paulus' situatie ijverig bezig om meer over het evangelie te spreken. Sommige doen dat met slechte bedoelingen. Ze willen het volk tegen Paulus ophitsen en aan zichzelf binden.

Dat haantjesgedrag schaadt de christelijke eenheid en valt niet te rijmen met het voorbeeld van Jezus. Het geeft de indruk dat wie omwille van Christus lijdt minder is dan wie Christus op het podium verkondigt. Wat dat betreft zijn er twee type mensen. Zij die het evangelie vertel-

len en zeggen: 'Kijk, hier ben ik!', en zij die het evangelie verkondigen en zeggen: 'Fijn dat jij er bent.'

Paulus loopt echter gedreven als een sportman recht op zijn doel af. Of hij daarbij sterft of in leven blijft, is minder van belang. Als het maar voor en met Christus is. Veel mensen vinden hun grootste rust in hobby's en ontspanning. Predikanten en docenten zijn vaak tevreden als anderen hun onderwijs in het hart opnemen. De kern van het leven ligt echter dieper.

De Zwitserse theoloog en hoogleraar Karl Barth zei daarom met verrukkelijke zelfspot: 'Wat zullen de engelen in de hemel toch lachen als ze tot elkaar zeggen: 'Kijk, daar komt die ouwe Barth met zijn kar vol boeken!' Een tweetal eeuwen daarvoor schreef de beroemde natuurwetenschapper Blaise Pascal (1623-1662) al: 'Heer ik vraag niet om gezondheid of ziekte, leven of dood. Ik vraag U, mijn gezondheid of ziekte, leven of dood te gebruiken voor Uw eer en mijn heil. U alleen weet wat ik nodig heb. U bent de Heer; doe wat U wilt! Geef mij, neem mij! Heer, ik weet, dat ik slechts één ding weet: Het is goed voor mij om U te volgen, en het is schadelijk voor mij om U te weerstaan. Ik weet niet wat nuttig voor mij is: gezondheid of ziekte, rijkdom of armoede, en evenzo is het met alles van deze wereld. Deze keuzes gaan boven het vermogen van mensen en engelen uit. Wat voor mij nuttig of schadelijk is, blijft mij verborgen. Het is uw geheim. Ik wil het niet doorgronden. Ik wil enkel aanbidden.'

Tot zover het citaat. Vanuit zijn cel spoort Paulus de christenen aan om die volhardende houding van de sporter over te nemen. Tegenstanders mochten hen daartoe niet afschrikken.

Oproep tot eenheid (2:1-30)

Het voorbeeld van Jezus Christus staat daarbij tegenover de mensen waar Paulus aan het begin van deze brief over schreef. Filippi moest zich door die mensen niet laten leiden. Het moest

niet om het succes van de eigen zelfverwerkelijking gaan. Het moest een ander belangrijker achten dan zichzelf en oog hebben voor de belangen van anderen (2:3-4). Christus was hierin het voorbeeld om na te volgen. Evenals in de brief aan Kolosse, plaatst Paulus in zijn brief aan Filippi een gedicht over zijn geliefde Heer centraal: 'Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. En als mens verschenen, heeft Hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. Daarom heeft God Hem hoog verheven en Hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader' (Fil.2:6-11).

Het leven van Jezus Christus is een inspiratie en motivatie voor het christelijke leven. Of het nu om de negatieve invloed van het wettische judaïsme (3:2-11) of die van de vrijzinnigheid (3:17-19) in Filippi gaat, in beide gevallen is het voorbeeld van Christus maatgevend. 'Bestudeer Christus', zegt de apostel als het ware. Leef dicht bij Hem en je ziet zijn levenshouding in jou terug.

In Fil.2 komt de pre-existentie, vernedering en verhoging van Jezus aan bod. Christus is gelijk aan God en is God tijdens zijn leven als mens. Toch was Hij aan de grenzen van het menselijk leven onderworpen. Hij deed afstand van zijn majesteit en nam de houding van een slaaf aan, werd aan mensen gelijk, vernederde zichzelf gehoorzaam voor God. Die houding gaat radicaal in tegen de zelfverheerlijking van de eerste Adam en zijn volgelingen, die de hemel graag willen beklimmen en een troon naast die van God willen opstellen (Jes.14:13-14).

Zoals Adam door ongehoorzaamheid alles verloor, won Christus alles terug door gehoorzaam-

‘Wij zijn hemelburgers,
ons burgerschap is naar het
hemelse recht.’

Christus regeert in ons leven vanuit
de hemel op aarde.

heid. Hij werd een vluchtelingenbaby in Egypte, een profeet zonder aanzien en de Messias die vals werd beschuldigd, onrechtmatig werd veroordeeld, wreed werd gemarteld en uiteindelijk werd gekruisigd. God koos er echter voor om zijn Zoon te verhogen. Hij ontving de naam die boven alle naam is: ‘Heer over de schepping’. In Filippenzen 2:10 kan Paulus daardoor, met een gerust hart, op Christus een tekst uit Jesaja 45:21–23 toepassen die eigenlijk over Jahweh gaat: iedereen zal zich buigen voor deze Heer van de schepping. Dat is voor velen onvoorstelbaar.

Het voorbeeld van Christus in dit gedicht dient zich in de christen te spiegelen. Dat gebeurt niet door alles wat Jezus deed te imiteren, maar door Jezus in het eigen leven te laten werken. Geen

imitatie, maar incarnatie. Christenen mogen desnoods met vreze en beven Gods Geest in hun leven laten werken, wetende dat Hij de overwinning schenkt. Vanuit dat inzicht schijnen de christenen als lichten in deze wereld. Ze houden Christus omhoog, zoals iemand een fakkel omhoog houdt.

Een voorbeeld daarvan mochten de gelovigen in Paulus (2:17–18), Timotheüs (2:19–24) en Epafroditus (2:25–30) zien. Alle drie gaven zij zich volledig voor het evangelie. Epafroditus raakte in zijn strijd voor het evangelie zelfs verwond, doordat hij gevaarlijke risico’s nam. De apostel vreesde voor zijn leven, maar het kwam gelukkig weer goed.

lees verder >

De vroege kerk nam Epafroditus graag als voorbeeld en nam eveneens risico's op zich om te zorgen voor zieken en gevangenen. Vooral toen een epidemie Carthago in 252 n. Chr. teisterde, spoorden zij elkaar aan om de weg van Christus te volgen. Dat zorgde vaak voor een schril contrast met de ongelovigen, die hun vrienden in de steek lieten en waren weggevlucht voor de epidemie.

Slechte voorbeelden van vijanden (3:1-21)

Het leven dat Christus zijn leerlingen als inspiratie naliët, was ook maatgevend in de omgang met verkeerde voorstellingen van het christelijke geloof. Paulus waarschuwt daarom voor misleiders die de mens roemen. Het zijn verachtelijke straathonden die onrust stoken, slechte werkers die met hun versnijdingen pochen. 'Pas op voor die honden met hun kwalijke praktijken, pas op voor die versnijdenis van ze!', klinkt het (3:2). De ware besnijdenis waarop God let, is de besnijdenis van het hart. Menselijke prestaties gaan in tegen de houding van Christus, de Persoon die in het gedicht van deze brief centraal staat (2:6-11).

Paulus beseft zelf dat zijn eigen grote prestaties in het Jodaisme niet meer dan lucht waren vergeleken met dat wat Christus had gedaan. Paulus was afkomstig uit de gewaardeerde stam van Benjamin, hij was een bekende onberispelijke Farizeeër en een ijverige vervolger van de christenen (3:5-6). Dat alles was echter *shit* (σκύβαλον) vergeleken met wat hij nu in de ogen van Christus was (3:8). In het Grieks gebruikt de apostel een extreme uitdrukking die 'mest, uitwerpselen, afval, vuilnis' betekent.¹

Het leven gaat nu om Christus en niet om de apostel. Daar strekte Paulus zich naar uit. Hij jaagde alles na wat Christus diende. Zo koos hij er voor om de vrijwillige vernedering van Christus, voor andermans bevrijding, in zijn leven toe te passen.

De apostel wenste dat christenen hun ogen op Christus gericht hielden. Zoals Christus over Je-

ruzalem weende (Luc.19:41), schrijft Paulus met tranen in zijn ogen dat velen als vijanden van het kruis van Christus wandelen. Hun opvattingen zijn destructief (Fil.3:19). Zij zoeken heerlijkheid voor zichzelf in deze wereld (3:18).

Het ware burgerschap van de christenen ligt echter in de hemel (3:20). Daar lag ook dat van de christenen in Filippi, die veelal Romeinse burgers waren. Zoals de kolonisten in Filippi het gezag van Rome in hun leven opvolgden, volgen de gelovigen in Filippi het gezag van de hemel in hun leven op.

Tegenover het: 'Wij zijn Romeinse burgers, ons burgerschap is naar het Romeinse recht', stellen de christenen: 'Wij zijn hemelburgers, ons burgerschap is naar het hemelse recht.' Christus regeert in hun leven vanuit de hemel op aarde. Het beeld van de ambassadeur verduidelijkt dit: 'De Belgische gezant in China, werkt, woont, beweegt en leeft in een vreemd land als vertegenwoordiger van België. In zijn levensstijl komt duidelijk tot uiting dat hij een Belg is en geen

In het Grieks gebruikt de apostel een extreme uitdrukking die 'mest, uitwerpselen, afval, vuilnis' betekent.

Chinees. Hij zou zijn land zelfs verloochenen als hij zich volledig als Chinees gaat gedragen. Hij leeft als Belg in China, om er zijn opdracht te vervullen. Uit alles wat hij doet en zegt, blijkt dat hij geen Chinees maar een Belg is. Hij komt op voor zijn land en wil anderen hiervoor interesseren.'

Zo leven wij als hemelburgers op aarde. Ons vaderland is nog in de hemel en dat vertegenwoordigen we, zo goed als we kunnen, op aarde. Wij weten namelijk dat zich straks op deze aarde dat vaderland zal grondvesten; de nieuwe aarde, waar God zal wonen (Op.21:1-7).

Oproep tot eenheid, vreugde en gebed (4:1-9)

In de omgang met elkaar dienen christenen die hemelse sfeer te vertolken. De kibbelende Eudia en Syntyche roept Paulus specifiek daartoe op (4:2). Allen krijgen een aansporing zich te verblijden (4:4). Wie de hele dag gromt, leidt geen christenleven, maar een hondenleven. Zelfs verdriet mag onze blijdschap in God niet wegne-

men. Dat was de uitspraak van een apostel, die deze brief niet vanuit een comfortabele vakantiebungalow schreef, maar vanuit een cel. Hierin uit hij ook zijn dank voor de ondersteuning die hij uit Filippi ontvangt (4:15-16). De christenen in Filippi waren een schitterend voorbeeld van de partnerschap die God in zijn gemeente verlangde te zien.

Hoewel de apostel in zijn kracht op God vertrouwt, erkent hij de waarde van vrienden die hem in zijn dienst ondersteunen (4:13). Zij waren er voor hem in de momenten waarop hijzelf geconfronteerd werd met oppositie en conflicten. De dankbaarheid van de apostel daarover gaat in het slot van deze brief over in de verrassende groeten uit het *pretorium*, het Romeinse hoofdkwartier (4:21-22). De christenen in Filippi mogen er van meegenieten dat het evangelie zich niet beperkt tot hun eigen Romeinse kolonie. Het is voldoende krachtig om zich ook in het Romeinse pretorium te doen gelden.

Door deze brief mochten de christenen in Filippi zich blijvend bemoedigd weten. Zij mochten beseffen dat de houding van Christus anderen tot bevrijding bracht. Ze mochten situaties ontmaskeren waar een ongezonde verkondiging mensen onder het slavenjuk van anderen bracht. Daartegen moesten ze zich in de kracht van Gods Geest verzetten. Het evangelie mocht geen gereedschap zijn voor slavernij of onderdrukking van anderen. Overal moest weerklinken dat het evangelie veeleer aantoonde van welk een hoogte Christus zichzelf vernederde. Dat deed Hij door zijn leven vrijwillig als een slaaf voor anderen in te zetten, zodat zij hemelburgers mochten worden die eveneens oog voor anderen hadden.

1. Walter Bauer et al., *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd ed. (Chicago: University, 2000), 932; Gerhard J.M. Bartelink, *Grieks-Nederlands Woordenboek* (Utrecht: Spectrum, 2000), 261. Vgl. Flavius Josephus, *De Bello Judaico: De Joodse Oorlog*, vert. Fik J.A.M. Meijer en Marinus A. Wes (Baarn: Ambo, 1992), V.571.